

ӘОЖ 81'42; 801.7

Д.С. Рыспаева,

Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің
доценті м. а., ф. ғ. к.,
Көкшетау қ., Қазақстан,
e-mail: goldensunrise@mail.ru

Қазақ тіліндегі *намыс* концептінің лингвистикалық репрезентациясы

Мақалада *намыс* концептінің лингвистикалық репрезентациясының вербальды құралдарын зерттеу және оның ұлттық-мәдени ерекшеліктерін анықтау қарастырылған. Заманауи лингвистикалық бағыттар негізінде орындалып, *намыс* концептінің лингвистикалық репрезентациясының тілдік әдістері талданған. *Намыс* концепті қазақ халқының ұлттық санасында негізгі лингвистикалық түсініктердің бірі болып табылады. Ол қазақ халқының ділінде ең маңызды орын алады. Бұл мақалада *намыс* концепті ар, құрмет, ұят, шыншылдық, адамгершілік сияқты, әдеп тұжырымдарымен өзара байланысы көрсетілген.

Осы мақалада «концепт» терминімен байланысты ұғымдардың мағынасының ашылуы, концептің тілдік репрезентациясы және оның әдістемелік сараптамасы, ұлттық діл, мәдениет, тіл және тілдік сананың өзара әсерін оқуда туындайтын қиындықтар қарастырылған. Концептілерді зерттеу – ұлттық ерекшеліктерді анықтайтын концептуальдық және тілдік әлемдік бейнені түсінуге көмектеседі.

Түйін сөздер: концепт, мәдениет, тілдік әлемдік бейне, ұлттық ерекшеліктер.

D.S. Ryspaeva

Linguistic representation of the concept *dignity (namys)* in the Kazakh language

The article represents investigation of the verbal means of the concept *dignity (namys)* and its national and cultural peculiarities. The analysis of linguistic means representing the concept *dignity (namys)* within the anthropocentric paradigm of modern science gives an opportunity to define lingo-cognitive peculiarities of the concept. The concept *dignity (namys)* is one of the main concepts that form the world outlook of Kazakh people, and it occupies an important place in the mentality of the Kazakh nation. The article shows the correlation of the concept with such moral notions as honor, respect, shame, honesty, humanity.

The article also considers the issues related to the interpretation of the term «concept», language representation and methods of its analysis, difficulties connected with the study of the correlation of the national mentality, culture, language and linguistic consciousness. The study of concepts helps to represent the conceptual and linguistic picture of the world, and to define the national specificity.

Key words: concept, culture, linguistic world image, national peculiarities.

Д.С. Рыспаева

Лингвистическая репрезентация концепта *намыс (достойнство)* в казахском языке

Статья посвящена исследованию вербальных средств репрезентации концепта *намыс (достойнство)* и выявлению его национально-культурной специфики. Анализ вербальных средств репрезентации концепта *намыс (достойнство)* в рамках современной антропоцентрической парадигмы позволяет раскрыть особенности лингвокогнитивного содержания концепта. Концепт *намыс (достойнство)* является одним из основных концептов, формирующих мировидение казахского народа, и занимает основное место в менталитете казахского народа. В данной статье показана

взаимосвязь концепта с такими моральными понятиями, как честь, уважение, стыд, честность, человечность.

Также рассматриваются вопросы, связанные с трактовкой термина «концепт», с языковой репрезентацией концепта и методиками его анализа, сложности, возникающие при изучении корреляции национального менталитета, культуры, языка и языкового сознания. Изучение концептов помогает представить концептуальную и языковую картины мира, выявить национальную специфику.

Ключевые слова: концепт, культура, языковая картина мира, национальная специфика.

Қазіргі кездегі лингвистика, философия, мәдениеттану сияқты ғылым салаларында адамды жан-жақты толық зерттеу тенденциясы байқалады, яғни оның табиғатын, жан дүниесін, түр келбетін, ділін және т.б. ХІХ ғасыр тіл білімінде тарихи-салыстырмалы кезең болса, ал ХХ ғасырда құрылымдық-жүйелілік билік құрды, ХХІ ғасырда антропоцентрикалық парадигма кезеңі құрылуда. Бұл ғылыми парадигманың айналасында екі ғылыми бағыт қалыптасты: лингвомәдени белгілі бір тілді, ұлттық ділді жеткізуші ретінде, және когнитивтік лингвистика тілдегі білімділік процестерінің бейнесі ретінде қарастыру [1, 5].

Когнитивті лингвистиканың басты назардағы тапсырмасы тілдің ішкі когнитивтік құрылымында және айтушы-тыңдаушы ретіндегі қозғалыс түрінде тілдік суреттеулер мен сипаттаулар беру, сонымен бірге ақпараттарды жүйелеуші ретінде жекелей тәуелсіз модуль және тілдік ақпараттарды саралаушы қызметін атқарады [2, 53]. Қорыта айтқанда когнитивті лингвистиканың басты мақсаты тіл мен ойлау арасындағы күрделі қарым-қатынастарға араласу, сол сияқты тілдегі танбалармен ақпараттағы өзгерістерді анықтау болып табылады.

Концепт когнитивті лингвистиканың базалық түсінігі болып табылады. Концепт ұғымы бұл білімділік ерекшелік ретінде терминді ашып көрсетеді. Дегенмен, концепт сөзінің мағынасын ашу мәселесімен көптеген ғалымдар айналысып, жүздеген еңбектер жазылды. Н.Д. Арутюнова, А.П. Бабушкина, А. Вежицкая, С.Е. никитина, Р.М. Фрумкина, В.Н. Телия еңбектеріндегі терминдерде едәуір өзгешеліктер байқалады.

Қазіргі уақытта концепт категориясын теориялық тұрғыдан қарастыруда зерттеушілер оны жеке-жеке салаларға бөліп қарастыруда, яғни лексикалық, фразеологиялық, синтаксистік, сонымен қатар концептерді біріктіре қарастыру-біріккен лексика-семантикалық, лексика фразеологиялық, лексика-грамматикалық және семантикалық аймақтарға бөліп қарастыруда. Жаңа дерек көздері немесе жаңа әдістер қолдана отырып көптеген концептер бір емес, бір-

неше рет қарастырылады. Зерттеушілер кейбір жекелей қарастырған концептілермен қатар бір-бірімен байланысты біріккен концептілерді америкалық ғалымдар теориясы бойынша концептуальді ұғым-прототип ретінде қарастырған. Зерттеушілер әртүрлі концептілерді қарастыра отырып шетел когнитивистерінің еңбектерінде арқау болған концептің түрлері мен типтері жайлы сөз қозғайды (фреймалар, сценарийлер және т.б.).

Әр халықтың концептосферасында өзіне тән концептер аз ұшыраспайды, ол ұлттық ерекшелікті айқындай түседі. Мұндай көптеген концептер нақтылық «жетекшілік» қызметін атқара отырып, болған әртүрлі оқиғалар мен құбылыстарды қабылдай аламыз, сонымен қатар ұлттың сөйлеу ерекшелігін айқындаймыз. Өзге ұлттың өзіндік ерекшелігін айқындауда, олардың ойы мен табиғатын түсінуде, суреттеу мен мазмұндауда мұндай концептің атқарар қызметі өте маңызды [3, 76].

Намыс концептін таңдап алу біз үшін кездейсоқтық емес, бұл концепт адамның күнделікті өмірінде, оның басқа адамдармен, қоғам мүшелерімен араласуында намыс күнделікті адам өмірінің бұлтарылмайтын аспектісі болып табылады. Намыс сөзі жалпы түсінікте қайырымдылық, тәрбиелілік, мейірімділік, тәккәппарлық, ұят сөздерімен тығыз байланыста қолданылады. Намыс философия тілінде бағалы бағытта адамның жеке тұлғалық бейнесін суреттейтін, Аристотель, Цицерон, сол сияқты Б. Паскаль, Т. Гоббс, И. Кант, А.Г. Баумгартен, Шиллер т.б. философтардың пікірімен сәйкес келеді. Шиллердің бағалауы бойынша мәртебелі, игі адам бейнесін: «Біз намыс деп айтып жүргеніміз адамның ішкі жан дүниесіндегі ұнамдылық қасиеттердің басқа қасиеттер үстінен үстемдік құруы» деп жазады (Үйлесімділік және намыс туралы 1793). Қазіргі уақытта намыс деп адамның жеке тұлға ретіндегі басты қасиеттерін ұғынамыз [4, 114]. Адамның ар-намысы түсінігі жеке тұлға бойындағы бағалы құндылық. Жеке тұлға бойындағы ар-намыс – бұл адамның өзін-өзі қоғамда тұлға ретінде бекітуі. Әртүрлі жағ-

дайға байланысты адам өз ар-намысы туралы ұмытып кетуі немесе басқалай адамдардың әсер етуінен өзінің тұлғалық «менін» көрсете алмай жағдайында болмас, әрбір адам кез-келген жағдайға қарамастан жеке намысқа ие. Намыс жайлы мәселе кез-келген уақытта да өзекті мәселе ретінде ұнамдылық, әлеуметтік, экономикалық, азаматтық құқық пен саясатта да қала береді.

Адам намысы тарих қойнауында әр халықтың, әр мәдениеттің әрқайсысында өзгерістерге ұшырап отырды. *Намыс* концепті қазақ халқының әлем тануында ерекше орын алып, халқымыздың территориялық, рухани құндылықтарын сақтап қалу үшін атқарған ролі зор болды. Ол жалпы адами құндылықтармен қатар өз халқына деген мақтаныш сезімін, өз жеріне өз еліне қызмет ету мақсатын әр перзенттің алдына міндет етіп қоя білетін концепт болып табылады. Еліміздің тәуелсіздік алуына орай, жеке мемлекет болып қалыптасқаннан кейін, өз тарихымыз бен ана тілімізді, рухани құндылықтарымызды қайта жаңғырту талабы туындады. Намыс ұғымына байланысты концепт қазақ халқында ғасырлар бойы қалыптасқан ұғым. Бұған дәлел ретіндегі мысалды Абайдың қара сөздерінен көре аламыз. Өзінің ар, намыс, қателіктер мен жақсы істері жайлы философиялық ойларында ғұлама Абай егер жеке тұлға бойында намыс қасиеті бар адам да, тұтастай халық та намысқа ие. Намысты адам деп толықтай халық құрметіне ие, елге танымал, ел сенімін артқан адамдарды айтқан.

Қазақ тіліндегі *намыс* концептін зерттеу үшін сөздік дефинициядан тірек лексеманы, синонимдерге сынама, таралу аймағы, сол сияқты тірек лексемаға лексикалық қорытынды жүргізу жатады. Қазақ тіліндегі тірек лексема ретінде концепт бойынша мына сөздер берілді-намыс, намыскер. Сонымен қатар концепт туынды және сөзжасамдық тәсіл арқылы жасалынған сезімді білдіретін бірліктермен-намыс, намыскерлік, намысқойлық, намысқорлық, намыссыздық, намыстылық, намысшылдық; сапаны білдіретін-намыскер, намысқой, намысқор, намыссыз, намысты, намысшыл; іс-әрекетті білдіретін-намыстану, намыстандыр. Синонимдері – ар, ұят.

Қазақ тіліндегі *намыс* концептінің репрезенттеуші лексемасының мағынасын саралаймыз. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде Б.Қ. Қалиевтің редакциялауы бойынша [5, 317] намыс сөзіне мынадай анықтама берілген:

Намыс з.е. – Жоғары адамгершілік қасиет, ар-абырой. «Ерді намыс өлтіреді, қоянды қамыс өлтіреді» (қазақ мақалы).

Намыскер с.е. – Намысқой, намысшыл. Тарансыз қасқыр қуып, көңіл жарыта алмайтынын ойлағанда, намыскер аңшы шарасыздан бұлығып қатты аласұрды (С. Елубаев, Ойсыл қара). Жас жігіт кереметтей намыскер болып өсті (Қ. Жұмалиев, Көкейтесті).

Р.Г. Сыздықова мен К.Ш. Хусаиннің редакциясымен шыққан қазақша-орысша сөздікте [6, 620] намыс сөзі келесідей мағына береді:

Намыс з.е. – 1) ар, жақсы атақ, репутация; намыс сезімі, намысқорлық; жалған-жалған намысқорлық; көру өзін-өзі төмен санау; біреудің намысына тию; Қыздың намысына тию; ер-азаматтың намысына тию: намысқа тырысу; ер жігіттің намысы-елінің намысы; ер жігіт елінің ұлы, намысының құлы; 2) ұят, масқара, сұмдық-ұятты қолдан беру; ұятқа бату, масқара болу; оның ұяты келсе керек; ұятты қолдан бермеуге тырыс.

Намыскер с.е. – өр кеуделі, өз намысының қорғаны; намысқор; Оспан өте намыскер болып өсті.

П.В. Косовичтің қазақша-орысша, орысша-қазақша сөздігінде намыс сөзі [7, 169] мынадай анықтамаға ие: 1) ар 2) ұят; намыскер-өр кеуделі, ашушаң.

Жоғарыда келтірілген мысалдар негізінде біз келесідей қорытындыға келеміз. Аударма сөздіктерде намыс сөздеріне мынадай анықтама берілген: 1) Адамгершілік қасиет-яғни адамның адами қасиеттерін, ішкі жан-дүниесін, әр адамға тән мінез-құлықты білдіреді. Ардың құрылымы. Адамды өзінің жағымсыз қылықтары үшін ұялдыратын қасиет. 2) Елдің намысы-барлық сезімнің жиынтық бейнесі, елжандылықтың негізі. 3) Ердің, жігіттің намысы-өз бойына ерлік, намыскерлік қасиеттерді жинай отырып халқына лайық ұл болуға ұмтылу. Ерлік жасауға ұмтылу; «ерлік бір адамға тән, бірақ ерлік тұтастай бір халық үшін жасалып, бір халыққа тән болады» [8, 11].

Бұл ұғымдар өзара байланысты болғанымен, бір-біріне ұқсамайды. Бұл жекелей ұғымдардан, әртүрлі денотативті мағына берген кезде көрінеді. Әртүрлі лексемалар мен лексика-семантикалық нұсқалар жалпы концептің әр қилы белгілерін көрсетеді. Тілдік-жүйелі спецификасы концептің әртүрлі белгілері мен факторлары нәтижесінде бір бағытта жүруіне мүмкіндік жасайды. Намыскер сын есімі де сол сияқты сипатқа ие болады.

Сөздіктерде жасалған зерттеулер мен келтірілген мысалдар аталған концептің сөздік қорда басқалай да мазмұнда кездесетінін жоққа шы-

ғармайды. Аталған концептің мәтінде кездесетін лексемалық, репрезенттік түріне қорытынды жасау керек. Азаматты арлы ету, намыскерлікке баулу, ерлік салтқа берік ету-адамға тәрбиемен келген асыл қасиеттер, адам бойына тәрбие арқылы жақсы қасиеттерді сіңіру ұлт алдындағы маңызды мәселе. Ата-ана алдындағы басты міндет-халқы үшін жақсы ұл тәрбиелеу-ата-ана мақтанышы. Адам бойында мұндай сезімді қалыптастыру мақсатында мынадай сөздерді де орынды қолдана білген: Ар қайда, намыс қайда, ел қайда, Туған жер, аттандырған белің қайда? (Қ. Ұябаев, Отызыншы жыл). Жас жігіт кереметтей намыскер болып өсті. Сонымен намыс сөзінің тағы бір мағынасы ашылды-намыс, намыскер тәрбиелі адам бойындағы жағымды қасиет.

Намысқа жай ғана ие болып қою аз, оны қорғай білу, бұл атақты алып жүре білу, әділетсіздікпен күресе білу қажет. Бұл жерде намыс сөзі орыс тіліндегі «благородство» сөзімен сәйкес келеді. Намыс ұғымын орынды қолданбау оның коннотациялық ұғымнан керісінше жағымсыз мағынада да қолданылуына әкеліп соғады. Бұл жағдайда *намыс* концепті өзінің тікелей мағынасынан көрі менмен, өзімшіл деген мағыналардағы түсінікті береді. Өз бойында намыс өз деңгейінде сақтай білу-өзін-өзі сыйлай отырып, өз бойындағы жақсы қасиеттерді намыс сөзіне сай қолдана білу. Сонымен әр семема қазақ тіліндегі концептуалды белгілері бойынша зерттелген концептің мазмұнын береді. Сол семемалардың негізінде *намыс* концептінің бейнесін ашып көрсетеміз.

Ар, ұят синонимдердің мағынасын салыстырып көретін болсақ П.В. Косовичтің қазақша-орысша, орысша-қазақша сөздігінде [7, 169] мынадай мағына береді: ар – 1) совесть, честь 2) стыд – ұят, ұят болу. Синонимдерді салыстыру барысында намыс сөзінің семасы: ар көру, ары қашқан; арлы болу. Жақсы арына-құл, жаман-малына құл. Синонимдердің өзара үйлесімділігін байқап көрсек. Ер азамат туралы намыс көру, ар көру тіркестерін алсақ, сол сияқты жалған намыс деп қолданылады, бірақ жалған ар айтылмайды. Сол сияқты қыз намысы, ер намысы деп қолданылып, керісінше ер ұяты деген тіркес қолданысқа енбеген. Адам бойында ар, намыс қасиеттерін сіңіру барысында мынадай тіркестер жиі қолданылады: азаматты арлы ету, намыскерлікке үйрету, намыскер болып өсу, бірақ бұл сөздердің орнында «ұят» сөзі қолданысқа түспейді. Ал адам бойындағы әртүрлі

эмоциялық сезім түрлерін бергенде ар мен ұят сөздері қатар қолданылатындығын байқадық – Ағасының ойланбай айта салған сөзіне Нұрлан намыстанып қалды, ұялып қалды. Ар, намыс сөздері эмоционалды жағынан мағыналас болғанымен намыс сөзінің беретін мағынасы жеке адам бойындағы-намыс, жақсы атақ, репутация болса, ар сөзі-адамның ішкі жандүниесіндегі жеке тұлға ретіндегі қасиеттерінің көрінісі.

Намыс концептінің интерпретациялық зерттеу материалдары ретінде «Қазақтың мақал-мәтелдері» атты қазақ мақалдарының жинағы таңдалып алынды [9]. Зерттеу барысында байқағанымыздай бұл концепт қазақ тілінде нысан ретінде «намыс» лексемасы сирек кездесетінін байқадық. Жалпы жинақ бойынан барлығы намыс сөзі бес қана мақал құрамында кездесті: Ер-намысының құлы; Ерді намыс өлтіреді, қоянды қамыс өлтіреді; Ер намысы-ел намысы; Ер жігіт елінің ұлы, намысының құлы; Жігітке жар қымбат, ал ар намыспен одан да қымбат.

Концептің өзектік қабаты ретінде намыс сөзінен басқа негізгі ядросы ретінде ар (честь) лексемасы репрезенттелген, аталған жинақта бұл сөз он екі мақалда кездеседі. Жігіттің құны жүз жылқы, ары мың жылқы; Жақсы арына құл, жаман малына құл; Сұраншақ-арсыздық, жарамсақ-құнсыздық; Адалдық ардың ісі. *Намыс* концепті сонымен қатар ұят сөзімен мағыналас. Әдептілік, ар-ұят-адамдықтың белгісі, тұрпайы мінез, тағы жат надандықтың белгісі. Ұят кімде болса, иман сонда болады. Адамның ұяты бетінде, адамгершілігі ниетінде.

Намыс концептінің өзегі өз бойында жақсы ат, репутация, ар, сияқты ұғымдарды біріктіреді.

Мақалдар бойынан көбінесе «ер» лексемасына қатысты пікірлер жиі кездеседі. Ер лексемасы негізі компоненттерде кездесіп жеке адамның қасиеттерін көрсететін репрезентация ретінде халқына адал қызмет ететін, арлы, сыйлы, сонымен қатар жеке тұлғаның эгоцентрикалық ішкі әлемімен шектелмей отан, халық сөздерінің мағынасын аша түседі: Ер өлсе де, аты өлмейді; Ер азамат белгісі-түзде мырза әрі құл; Атыңнан айрылсаң да, еріңнен айрылма.

Намыс концепті мақалдар құрамында кездесіп мына лексемалармен қатар қолданылып: «жақсы», «алтын», «әдепті», «әділ» бағалаушылық реңк береді: Ақыл арымас, алтын шірімес; Әділ би халқы үшін, залым би құлы үшін; Хан әділдік қылмаса, хан мәнінен айрылар, би әділдік қылмаса, иманынан айрылар; бай қаһарлы болмаса, бар малынан айрылар, мал бетіне қа-

раған, жан жарынан айрылар. Жақсыны халық мақтар, жаманды халық даттар. «Жақсы», «алтын», «әдепті», «әділ» сөздері намыс концептінде «қоғам берген жақсы баға» деген когнитивті түсінік береді. Аталған когнитивтік мағына адам қасиеттерінің жағымды жағын көрсетіп, ұлттық діл мағынасында өзінің оң бағасын алып, өзіне деген құрмет пен отанға деген сүйіспеншілікті көрсетеді.

Мақалдарды саралай отырып анықтағанымыздай қазақ ұғымындағы *намыс* колданылады, концепті мынадай мағыналар береді: 1) намыс – байлықтан артық саналады. Намысты адам әр кез басты құндылық (жақсы арына құл, жаман малына құл); 2) ұят, ары бар намысты адам (Әдептілік, ар-ұят-адамдықтың белгісі, тұрпайы мінез, тағы жат надандықтың белгісі); 3) намысты адам өзінің отан алдындағы борышын біледі. (Ер намысы-ел намысы; Ер елімен жақсы, жер күнімен жақсы; Ер өлсе де, аты өлмейді); 4) адамның намысы оның жасаған ісінен көрінеді (Мақал-сөздің атасы, уәде-ердің опасы; Адалдық ардың ісі); 5) халық өз намысына лайық баласын ешқашан ұмытпайды. (Ер өлсе де, аты өлмейді; Жақсыны халық мақтар, жаманды халық даттар).

Қазақ мақалдары көрсетіп отырғандай *намыс* концепті әртүрлі қырынан кең түрде көрсетіледі. *Намыс* лексемасы зерттеу объектісі ретінде мақалдар құрамында сирек кездеседі, бұған

қарағанда аталған концепт тілдік ортаға кешірек келіп, кейіннен мақалдар құрамында жиірек кездесетін болған деген тұжырымға келеміз.

Жасалған сынама қорытындысының нәтижесінде байқағанымыздай бұл адам бойындағы адамгершілік қасиеттерінің ішіндегі ең бағалысы-намыс болып есептеледі. Намысты адам әр кез өз намысына сай өмір сүреді, оның өмір сүру мәнерінде, әдет қылығында мұның бәрі сәйкес келеді. Намысты адам – бұл жеке адам бойындағы асыл қасиеттердің бірі ретінде адами баға болып қоғаммен қабылданады. Орыс және ағылшын концептосферасында намыс-элеуметтік мінездеме, яғни намыс ұғымы ата текті қуалау (графтар әулетінің намысы), қазақ концептосферасында *намыс* лексемасы тікелей денотативті белгісіне қарай емес, коннотативтік семема-халықтық (қоғамдық) танылуымен белгілі. Қазақ тіліндегі намыс семемтесасы концептінде ағылшын және орыс тілінде кездесетін құқықтық белгі жоқ. Қазақ тіл мәдениетінде халықтан алған баға ең жоғары баға болып есептелсе, орыс немесе ағылшын тілдерінде намыс сөзі, ұғымы адамның жеке басына, жан дүниесіне байланысты қаралады. Ал қазақ халқы үшін *намыс* концепті отан және халық деген ұғымдармен қабылданады. Қазақ тілінде *намыс* лексемасын – елсүйгіштіктің негізгі ұғымы ретінде қабылдауға болады.

Әдебиеттер

- 1 Маслова В.А. Лингвокультурология: учебное пособие – М.: Академия, 2001. – С. 5.
- 2 Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Под ред. Кубряковой Е.С. – М.: Филологический факультет МГУ им. Ломоносова, 1997. – С. 53, 93, 90-92.
- 3 Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: Истоки, 2003. – С. 76, 38, 60-61.
- 4 Философский энциклопедический словарь. – М.: Инфра, 1999. – С. 144.
- 5 Қалиева Б.Қ. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. – Алматы, 1983. – 317 б.
- 6 Казахско-русский словарь / Под ред. Р.Г. Сыздыковой, К.Ш. Хусайн. – Алматы: Дайк-Пресс, 2002. – С. 620.
- 7 Косович П.В. Казахско-русский и русско-казахский словарь. – Костанай: Толмач – Евразия, 2009. – С. 169.
- 8 Гарифолла Есим. Наука совести. – Алматы: Раритет, 2008. – С. 11.
- 9 Қазақтың мақал-мәтелдері. Құрат. Смайлова А.Т. – Алматы: Көшпенділер, 2005. – 400 б.

References

- 1 Maslova V.A. Lingvokul'turologiya: uchebnoe posobie – M.: Akademiya, 2001. – С. 5.
- 2 Kubryakova E.S., Dem'yankov V.Z., Pankrats Yu.G., Luzina L.G. Kratkiy slovar' kognitivnykh terminov / Pod red. Kubryakovoy E.S. – M.: Filologicheskiy fakul'tet MGU im. Lomonosova, 1997. – С. 53, 93, 90-92.
- 3 Popova Z.D., Sternin I.A. Oчерki po kognitivnoy lingvistike. – Voronezh: Istoki, 2003. – С. 76, 38, 60-61.
- 4 Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar'. – M.: Infra, 1999. – С. 144.
- 5 Qalievа B.Q., Kazakh tiliniń tysindirme sozdigi. – Almaty, 1983. – С. 317.
- 6 Kazahsko-russkiy slovar' / Pod red. R.G. Syzdykovoy, K.Sh. Husain. – Almaty: Dayk-Press, 2002. – С. 620.
- 7 Kosovich P.V. Kazahsko-russkiy i russko-kazahskiy slovar'. – Kostonay: Tolmach – Evraziya, 2009. – С. 169.
- 8 Garifolla Esim. Nauka sovesti. – Almaty: Raritet, 2008. – С. 11.
- 9 Kazaktyn maqal-matel'deri. Qurat. A.T. Smailova. – Almaty, Koshpendiler, 2005. – 400 b.